

Veera Kivimäki

**”EN MUUTTANUT POIS SIKSI, ETTÄ OLISIN
HALUNNUT POIS.”**

Hervannan mainepuhe mediassa

TIIVISTELMÄ

Veera Kivimäki: "En muuttanut pois siksi, että olisin halunnut pois." Hervannan mainepuhe mediassa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2023

Kandidaatintyöni tarkastelee tamperelaisesta Hervannan lähiöstä mediassa tuotettua mainepuhetta. Tutkin diskurssianalyysin keinoin, millaista mainepuhetta ja mielikuvia media tuottaa sekä uusintaa Hervannasta. Kiinnostuksenkohteenani on nimenomaan aineistoartikkeleissa esiintyvät puhetavat ja niihin liittyvät muutosdiskurssit. Tutkimuksessani keskeistä on saada selville, millaisia puhetapoja Hervannasta esitetään ja millaisia merkityksiä puhetavat tuottavat. Aineistona tutkimuksessani on Yle Uutisten sekä Aamulehden artikkeleja vuosilta 2019–2022, jotka käsittelevät Hervantaa asuinpaikkana sekä alueena. Tutkimukseni keskeisiin käsitteisiin kuuluvat lähiön ohella segregaatian, maineen ja imagon sekä mediayhteiskunnan käsitteet. Tuon tutkimuksessani ilmi, miten Hervannan mainepuhe linkittyy näihin kaikkiin edellä mainitsemiini käsitteisiin ja analysoin aineistosta löytämiäni diskursseja sekä tuon tutkimuksessani ilmi niiden vaikutuksia.

Löysin aineistostani kolme päädiskurssia, joita analysoin. "Keskiluokalle sopimaton asuinpaikka", "Nykyään mainettaan parempi paikka" ja "Rosoisuuden diskurssi". Analysoimalla näitä puhetapoja diskurssianalyysin sekä sosiaalisen konstruktionismin avulla, tarkastelen ja tutkin puhetapojen roolia osana laajempaa sosiaalisen todellisuuden muotoutumista.

Tutkimukseni on sekä yhteiskunnallisesti ajankohtainen että tamperelaisittain paikallinen. Työni nostaa esiin median suuren roolin alueen maineen ja julkisuuskuvan tuottamisessa ja muuttamisessa. Tutkimusaiheeni kietoutuu myös laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin alueellisesta identiteetistä sekä alueellisen segregaatian lisääntymisestä Suomessa. Tutkimustulokseni ovat merkityksellisiä, sillä ne havainnollistavat asuinalueen monimerkityksellisyttä ja nostavat esille sen, kuinka tärkeä oma asuinalue voi asukkaalleen olla niin oman identiteetin kuin arjen käytäntöjenkin kautta.

Asuinalueella on suuri rooli asukkaansa päivittäisessä elämässä ja hyvinvoinnissa. Yksilötason ohella asuinalue on yhteiskunnallinen kategoria, jota voidaan pyrkiä kehittämään ja uudistamaan tai vastaavasti laiminlyömään. Kandidaatintyöni nostaakin esille asuinalueen ja alueellisen identiteetin roolin osana ihmisen hyvinvointia ja elämänsä tyytyväisyyttä sekä osana yhteiskunnallista tasa-arvoa.

Avainsanat: lähiö, asuinalue, segregatio, mainepuhe

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Sosiaalinen konstruktionismi	3
3	Keskeiset käsitteet ja tutkimuksen tavoite	5
3.1	Lähiö	5
3.2	Maine ja imago	6
3.3	Segregaatio	7
3.4	Mediayhteiskunta	8
3.5	Tutkimuksen tavoite	9
4	Hervannan mainepuhe mediassa ja sen muutokset	10
4.1	Tutkimuskysymys	10
4.2.	Tutkimusaineisto	10
4.3	Diskurssianalyysi	12
4.4	Aineiston eettisyys	13
5	Aineiston analyysi	15
5.1	Keskiluokalle sopimaton asuinpaikka	15
5.1.1	Keskiluokkaisuudella ja lähiöllä leikittely	16
5.1.2	Yllätyksen kokemus	16
5.1.3	Eronteko ja lähiön rajaaminen omaksi alueekseen	17
5.1.4	Lähiölapsuus	18
5.2	Nykyään mainettaan parempi paikka	19
5.2.1	Maineen tiedostaminen	20
5.2.2	Virallinen näkemys	21
5.3	Rosoisuuden diskurssi	22
5.3.1	”Ennen oli”- kokemus	22
5.3.2	Yhteisöllisyyden kokemus	23
5.3.3	Elämä opettaa, lähiö on vahvuus	24
5.4	Yhteenveto	25
6	Johtopäätökset ja pohdinta	26
	Lähteet	28
	Liitteet, aineisto	30

1 Johdanto

Kandidaatintyöni tavoitteena on tarkastella mediassa tuotettua mainepuhetta tamperelaisesta Hervannan lähiöstä. Tarkasteluni keskittyy mainepuheen ympärille ja siihen, millaista mainekuvaa media Hervannasta tuottaa asuinpaikkana sekä alueena. Työssäni keskeistä ei ole siis selvittää objektiivista totuutta siitä, millainen alue Hervanta on, vaan nimenomaan tarkastella Hervannan maineeseen liitettyjä mielikuvia ja mielikuvien tuottamista mediassa. Tarkastelen myös samalla sitä, miten mediassa käsitellään Hervannan maineessa tapahtuneita muutoksia ja millaisia ajallisesti vertailevia asetelmia käytetään.

Aineistonani käytän uutisartikkeleita, joita olen kerännyt kahdesta eri medialähteestä, Yle Uutisten verkkosivuilta sekä Aamulehden verkkoversiosta. Molemmat tahot edustavat laajaa näkyvyyttä nauttivaa mediatahoa, jolloin niiden tuottamalla mainepuheella on painoarvoa suomalaisessa yhteiskunnassa. Nämä tiedotusvälineet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä sekä Pirkanmaan paikallisen että Suomen valtakunnallisen tason medialähteinä.

Tutkimusaiheeni tarkastelu ja esiin nostaminen on tärkeää, sillä laajalevikkeisessä mediassa esiin tuotu mainepuhe voi vaikuttaa laajasti alueen mainekuvaan kansalaisten keskuudessa ja siten mainekuvalla voi olla merkittäviä seurauksia alueellisen kehityksen näkökulmasta. Negatiivinen aluekehitys puolestaan voi tuottaa yhteiskuntaan tasa-arvoa ja hyvinvointia uhkaavia ilmiöitä, kuten alueellista segregatiota. Segregatiolla tarkoitetaan eriytymistä ja eriytymiskehitystä, minkä seurauksena sosiaaliset ongelmat kasaantuvat tietyille alueille ja ongelmien kasaantuminen lisää entisestään jo olemassa olevaa eriytymiskehitystä. (Helsingin tila ja kehitys 2019).

Tässä työssä tarkastelen Tampereella sijaitsevan Hervannan lähiön mainetta, sillä sitä on usein kutsuttu Suomen tunnetuimmaksi lähiöksi ja se on myös asukasluvultaan suurin Suomessa sijaitseva lähiö. Hervannasta on myös saatavilla laajasti media-artikkeleita sekä aiempaa tutkimusta, jotka edesauttavat työni toteuttamista. Hervannalla on myös paikallista merkitysarvoa toteuttaessani tämän kandidaatintyöni Tampereen

yliopistossa. Työni on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä lähiöt ovat suuressa osassa suomalaisten asumista ja näin ollen vaikuttavat laajasti asukkaidensa hyvinvointiin.

Myös ajallisuuden ja paikallisuuden käsitteet ovat keskeisiä termejä tutkimuksessani, sillä ihmisten mielikuvat alueesta ovat verrattain pysyviä ja siten mielikuvien muuttaminen on hidasta. Mediassa julkaistu mainepuhe voi olla voimakkaasti muuttamassa alueen imagoa. Hervanta on myös ajallisuuden näkökulmasta erityisen kiinnostava tutkimuskohde, sillä alueelle on kohdistettu viime vuosien ja vuosikymmenten aikana lukuisia aluekehittämisen hankkeita, joilla on pyritty parantamaan asumisen laatua. Näistä hankkeista tunnetuin ja myös mediassa eniten näkyvyyttä saanut hanke on raitiotieyhteys Hervannan ja Tampereen keskustan välille, joka avautui vuonna 2021.

Tutkimustulosteni avulla pyrin pääsemään kiinni käsitteisiin ja puhetapoihin, jotka sekä uusintavat Hervannan olemassa olevaa mainetta että samaan aikaan voivat tuoda muutosta mainekuvaan. Onkin kiintoisaa tarkastella, onko Hervannan mainekuvassa tapahtunut ajallista muutosta ja mitkä teemat nousevat esiin aineistossani.

2 Sosiaalinen konstruktioismi

Tarkastelen tutkimusaiheittani sosiaalisen konstruktioismin kautta, joka kytkeytyy nimenomaisesti kielenkäyttöön ja kielenkäytön tapoihin. Sosiaalinen konstruktioismi on tieteenfilosofinen suuntaus, jossa tarkastelun keskiössä on kysymys siitä, miten kielenkäyttö ohjaa tiedon ja todellisuuden muodostumista sekä koko sosiaalista maailmaa (Burr 2003, 4). Valitsemalla sosiaalisen konstruktioismin sekä diskurssianalyysin tutkimusmetodeikseni, valitsen ennen kaikkea samalla tutkimukseni katsantokulman. Sosiaalisella konstruktioismilla on vankka kannatus yhteiskuntatieteellisellä tutkimuskentällä ja kielenkäytön tarkastelua voidaan pitää avaimena kaiken todellisen maailman tarkasteluun sekä kulttuuriseen ymmärrykseen (mt., 4). Kyseessä on laajasti tunnistettu ja tutkittu nimenomaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen soveltuva teoriapohja.

Sosiaalisessa konstruktioismissa olennaista on ymmärtää kielenkäytön hierarkisuus: kieli on luomassa kategorioita, jotka järjestyvät suhteessa toisiinsa (Jokinen, Juhila & Suoninen 2008, 20). Toteutankin tässä tutkielmassani nimenomaan rakenteisiin ja kielenkäytön sosiaaliseen hierarkiaan liittyvää tutkimusta, jolloin on tärkeää tiedostaa kielen uusintava muoto osana vallankäyttöä ja todellisuutta.

Sosiaalinen konstruktioismi ottaa myös huomioon ajassa tapahtuvat muutokset ja tiedon muuttuvan luonteen ja ymmärtää kielen osana jatkuvaa historiallista muutosprosessia, joka kehittyy (Burr 2003, 4). Ajallisuus ja ajassa tapahtuvat muutokset ovatkin vahvasti mukana myös Hervannan mainekuvan ja mediapuheen tarkastelussa, sillä sitoutan tarkasteluuni ajallisuutta vertailevia elementtejä. Valitsemalla sosiaalisen konstruktioismin tutkielmani teoriapohjaksi, pystyn samalla nostamaan omasta tutkimusaiheestani esiin keskeisiä yhteiskuntatieteellisiä huomioita, kuten juuri sosiaaliset valta-asetat ja kielenkäytön voiman uusintamassa tai vastaavasti murtamassa niitä.

Tarkastelemalla Hervannan mainekuvaa mediassa, tarkastelen samalla kokonaista sosiaalista todellisuutta ja sitä, miten maine kuva kietoutuu vallankäytön, sosiaalisten normien ja eriarvoisuuden ympärille. Sosiaaliset normit ohjaavat pitkälti toimintaamme ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä, joten on tärkeää nostaa yhteiskunnalliseen keskus-

teluun normien takana olevia kulttuurillisia ja hierarkkisia odotuksia. Todellisuuden ymmärtäminen ja jo olemassa olevien traditioiden uusintaminen vaatii ihmisiltä jatkuvaa sosiaalista vuorovaikutusta (mt.,4). Tässä vuorovaikutuksessa myös medially ja ennen kaikkea median uusintamalla mainekuvalla on merkitystä. Hervannan mainekuvan tarkasteleminen mediassa sosiaalisen konstruktionismin keinoin onkin luonteva tapa tuoda yhteiskunnalliseen keskusteluun niitä epäkohtia, kehityskohtia ja uusiintuvia hierarkioita, joita me ihmiset, osana sosiaalista todellisuutta, tuotamme. Tarkastelemalla sosiaalista todellisuutta tarkastelemme sosiaalista maailmaa ja voimme myös kehittää sen käytäntöjä aiempaa paremmiksi.

3 Keskeiset käsitteet ja tutkimuksen tavoite

Keskeisimmät käsitteet työssäni ovat lähiön käsite, mainekuvan käsite sekä segregaatien ja mediayhteiskunnan määrittelyminen ilmiöinä. Nämä käsitteet toistuvat tutkielmassani useaan otteeseen, joten niiden selkeä määrittely on tärkeää työn ymmärrettävyyden kannalta.

3.1 Lähiö

Lähiö voidaan Suomessa määritellä usealla eri tavalla ja yhtä ainoaa oikeaa määritelmää ei ole olemassa. Näin ollen lähiö määritellään usein arkisesti kompaktiksi kerrostalovaltaiseksi asuinalueeksi, joka on rakentunut alun perin tytärkaupunkiajatuksen ympärille (Hankonen 1994, 19). Määritelmän sisältö riippuu myös siitä, keskitytäänkö lähiö rajaamaan nimenomaan maantieteelliseksi tai arkkitehtuurisesti tietyksi alueeseen vai onko kyseessä sosioekonominen tarkastelu. Perinteisesti lähiöllä tarkoitetaan kuitenkin kaupungin keskustan ulkopuolella sijaitsevaa, tiheästi rakennettua ja kerrostalovaltaista aluetta. Lähiöt on usein rakennettu lähiöidean ympärille siten, että tarkoituksena on taata asukkaille hyvä palvelurakenne ja kohtuulliset elinkustannukset. Mikäli lähiötä tarkastellaan ainoastaan kaupunkikeskustan ulkopuolella sijaitsevana tiheän asumisen paikkana, täyttää varsin moni suomalainen asuinalue tämän määritelmän. Tällaisen laskutavan perusteella suomalaisista jopa 70–80 % voitaisiin määritellä lähiössä asuviksi (Luhtakallio & Mustranta 2018, 11). Tämä laskutapa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen, vaan lähiö on huomattavasti mielekkäämpää määritellä nimenomaisesti kompaktiksi kerrostalovaltaiseksi alueeksi, jolla on oma alueellinen identiteettinsä.

Yleisemmin Suomessa lähiöllä tarkoitetaan juuri aluetta, joka on kokoluokaltaan ja asumistiheydeltään huomattavasti keskivertoasuinalueetta suurempi ja näin ollen omaksi keskukseseen eriytynyt. Suomalaiset lähiöt ovat syntyneet pääosin maailmansotien jälkeen 1950-luvulta alkaen, jolloin kaupungistumiskehitys alkoi voimistua (Hankonen 1994, 19). Tällaisesta eriytyneestä lähiökeskuksesta löytyy oma palvelurakenne ja näin ollen asukkaiden on mahdollista löytää omasta lähiöstään arkipäiväiset kauppaan, koulutukseen, terveydenhuoltoon ja harrastuksiin liittyvät palvelut. Juuri

palvelurakenteen kattavuus onkin keskeistä lähiön määritelmässä, sillä riittävän monipuolinen palvelurakenne on osaltaan sitouttamassa asukkaita omaan lähiöönsä ja näin vahvistamassa paikkapohjaista identiteettiä.

Tässä tutkimuksessani kohteena oleva Hervanta edustaa tyypillistä lähiötä, sillä se on rakennettu 1970-luvulla vastaamaan kaupungistumisen aiheuttaman muuttoliikkeen tarpeita ja siten sen keskeisenä ajatuksena on ollut tarjota edullista ja tehokasta asumista kaupunkiin muuttavalle työväestölle. Myös lasten suuri määrä on ollut tyypillistä lähiölle, sillä usein alkuperäiset muuttajat olivat nuoria työikäisiä ja heidän perheitään.

Toiseksi Hervannalla on kattava palveluverkosto ja näin ollen Hervannan asukkaat pystyvät saamaan Hervannasta huomattavan määrän palveluita, jolloin tarvetta varsinaisessa kaupunkikeskuksessa eli Tampereen keskustassa vierailemiselle ei juurikaan ole. Hervannassa keskeistä on ollut myös väljän ”metsäkaupunki”-ajatuksen toteuttaminen, jolloin kaupunkisuunnittelussa on arvostettu luonnonläheisyyttä tehokkuuden rinnalla (Hankonen 1994, 26).

Kolmanneksi Hervanta on kokoluokaltaan suuri, noin 25 000 asukkaan kaupunginosa, jolloin sillä on selvä oma alueellinen identiteettinsä ja väestönsä. Hervannan rakennuskanta on pääosin kerrostalovaltaista ja pinta-ala on käytetty tehokkaasti asumisen tarpeisiin. Suuresta rakennuskannasta huolimatta Hervannassa, kuten muissakin 1970-luvun lähiöissä on pyritty luonnonläheisyyteen, jolloin alueen yleisilme on metsäinen ja väljä.

3.2 Maine ja imago

Maineen ja imagon käsitteet ovat luomassa ulkopuolisille henkilöille kuvaa kohteestaan. Tässä tutkimuksessani kohteena on Hervannan lähiö ja tarkastelen sitä, miten maineen ja imagon käsitteet näyttäytyvät Hervantaa käsittelevissä media-artikkeleissa. Perinteisesti maineella ja imagolla on tarkoitettu ihmisten mielissä olevaa joko omaan kokemukseen tai pelkkään mielikuvaan perustuvaa asennetta ja maine onkin osa aineetonta pääomaa (Ilmonen 2014, 54). Maineen ja imagon termeihin sidostuu niin asenteita, ennakkoluuloja kuin arvojakia ja tämä mainepääoma voi olla joko nega-

tiivista tai positiivista. Mainella on myös tapana uusintaa itseään, jolloin sen vaikutusvalta on suuri (mt., 53–54). Joka tapauksessa kyseessä on varsin monisyinen mielleyhtymien kimppu, joka ohjaa ihmisen toimintaa ja valintoja.

Tämän tutkimukseni yhteydessä maineen käsite on keskeinen, sillä maineen avulla luomme mielikuvia ja puhetapoja, jotka uusintavat asenteitamme. Tuottamalla tietynlaisia puheen diskursseja tuotamme samalla todellisuutta. Sillä, millaista todellisuutta puheemme tuottaa, on puolestaan merkitystä tosielämässä tapahtuville muutoksille. Negatiivisen mainekuvan tuottaminen voi asuinalueen tapauksessa johtaa segregaatian eli eriytymisen lisääntymiseen, jota kutsutaan myös alikehityksen kierteeksi (Ilmonen 2014, 52). Alueen yksipuolistuminen sosioekonomisesti heikossa asemassa olevien ihmisten alueeksi ja samaan aikaan negatiiviset uutiset alueen mainekuvasta ovat toinen toistaan ruokkivia ilmiöitä, jolloin vaarana on alueen väestöpohjan muotoutuminen yhä entistäkin yksipuolisemmaksi (Korteinen & Vaattovaara 2015, 562).

Tarkastelen työssäni myös imagon käsitettä, jolla viitataan siihen, millaista mielikuvaa kohteesta rakennetaan. Imago tarkoittaa siis laajasti tiedossa olevaa mielikuvaa, jota voidaan pyrkiä ohjailemaan tietynlaiseksi ja tavoitteena voi olla esimerkiksi hankkia alueelle halutunlaista työvoimaa tai elinkeinorakennetta, joka kohottaisi alueen profiilia (Sotarauta 2001, 152). Imago ei ole koskaan täysin kohteensa hallittavissa, vaan siihen sekoittuu aina sekä toivottuja että epätoivottuja piirteitä (Ilmonen 2014, 53).

Työssäni imagon käsite on tärkeä, sillä tarkastelen nimenomaan median esiintuomia näkemyksiä Hervannasta, jolloin mielikuvilla on paljon painoarvoa. Täten Hervannan maine ei ole hervantalaisten itsensä hallittavissa, vaan maineentuottamisen prosessiin osallistuu lukuisia eri tahoja ulkopuolisista vierailijoista uutisreportaaseja tekeviin toimittajiin.

3.3 Segregaatio

Kolmas olennaisesti tutkimukseeni liittyvä käsite on segregaatio. Segregaatiolla tarkoitetaan alueellista eriytymistä, jossa alueet eriytyvät toisistaan niiden väestöpohjan perusteella. Eriytymistekijät liittyvät alueen asukkaiden etniseen taustaan, taloudelliseen tilanteeseen ja koulutustasoon. (Helsingin tila ja kehitys 2019.) Segregaation myötä

sosiaaliset ongelmat kasaantuvat yhä enenevässä määrin samoille asuinalueille ja näin ollen muodostuu erillisiä hyvä- ja huono-osaisten asukkaiden asuinalueita. Huono-osaisten asukkaiden alueilla alikehityksen kierre voimistuu ja erot hyväosaiseen väestöön kasvavat yhä vaikeammin kiinni kurottaviksi (Korteinen & Vaattovaara 2015, 562).

Segregaation torjunta on tärkeää mahdollisuuksien tasa-arvon vuoksi ja jotta esimerkiksi peruskoulujen keskinäiset tasoerot eivät kasvaisi. Segregaatiota voidaan estää aluekehityksen ja erilaisten kohdennettujen tukitoimien avulla, joita voivat olla muun muassa lisärahoitus kouluille, joissa maahanmuuttajaoppilaita on paljon tai lähiohjelmiin kohdistetut kaupunkiviihtyvyyden hankkeet.

3.4 Mediatyhteiskunta

Tutkittaessa mediassa tuotettua mainepuhetta, on tärkeää myös havainnollistaa median valtaa ja ymmärtää, miksi median tuottamalla mainepuheella on merkitystä. Nykyaikaista yhteiskuntaa voidaan kutsua mediatyhteiskunnaksi tai informaatioyhteiskunnaksi. Mediatyhteiskunnalle tyypillistä on ilmiöiden merkityksellistäminen median kautta, jolloin median voima korostuu ja media on paljolti määrittelemässä sitä, mikä nähdään merkityksellisenä tai ylipäätään tietämisen arvoisena tietona. (Sotarauta 2001, 151.)

Informaatioyhteiskunta-termillä puolestaan viitataan tiedon määrän radikaaliin kasvuun. Kun tietoa on saatavilla lähes rajattomasti, korostuu mielikuvien voima entisestään ja konkreettisen todellisuuden havainnoiminen saa vähemmän painoarvoa (Sotarauta 2001, 152). Eläessämme mielikuvien ja mediakentän täyttämässä yhteiskunnassa on tärkeää ymmärtää median rooli paitsi tiedon jakajana, myös tiedon tuottajana, joka muokkaa jo olemassa olevaa tietoa haluamukseen. Tämän tutkimuksen kontekstissa mediatyhteiskuntaa voidaan tarkastella asuinalueen mainekuvan uusintajana tai jakajana.

3.5 Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia mielikuvia mediassa liitetään Hervantaan ja miten mielikuvat perustellaan. Liikun siis nimenomaan imagon ja mielikuvien seassa, jolloin tavoitteena on tarkastella median roolia mielikuvien tuottajana ja uusintajana.

Hervanta on hyvä esimerkki alueesta, jolla on laajalle levinnyt maine ja se on ollut rakentamisestaan saakka toistuvasti esillä mediassa. Näin ollen Hervannan tarkastelu on hyvin kiinnostavaa ja ajankohtaista, eikä sen painoarvoa tulevaisuuden lähiökehittämiselle voi väheksyä. Hervanta on myös esimerkki siitä, kuinka mainekuvaa on pyritty myös hallitsemaan. Hervannan kaupunkikuvaa on sen rakentamisesta lähtien moitittu rumaksi ja arvostelua onkin pyritty hillitsemään hankkimalla julkisten rakennusten suunnittelijoiksi nimekkäitä arkkitehteja, Hervannan tapauksessa Raili ja Reima Pietilän, joiden kädenjälki näkyy Hervannassa laajasti (Närhi 1993, 49). Lähiöiden, kuten kaikkien alueiden takana on siis todellisuudessa aina niin kaupunkisuunnittelua kuin imagollisiakin valintoja.

Keskityn kandidaatintutkielmassani Hervannan maineen kehitykseen ja muutosprosessiin, mainepuheessa tuotettuja ajallisuuteen viittavia diskursseja tarkastelemalla. Pidän varsin kiinnostavana nimenomaan alueen kehityksessä ja maineessa tapahtunutta ajallista muutosta sekä kaupunkikehittämisen vaikutuksia muutoksen toteutumiseen. Useissa aineiston artikkeleissa tuodaan esiin sitä, kuinka Hervanta on siistiytynyt ja kehittynyt kohti parempaa. Tällaisen ajallisen vertailun tarkasteleminen on hyvin kiinnostava ja se voi antaa myös osviittaa tulevaisuuden mahdollisesta kehityskulusta.

4 Hervannan mainepuhe mediassa ja sen muutokset

4.1 Tutkimuskysymys

Työni sisältö on Hervannan maineen tarkastelu sekä tässä hetkessä että ajallisesti muuttuneena. Useissa aineistoartikkeleissani esiin nousee nimenomaan Hervannan parantunut maine (<https://yle.fi/a/3-12631798>, aineisto A). Koenkin siis erityisen kiinnostavaksi tarkastella mainetta sekä aikaan sidottuna että ajallisesti muuttuvana asiana.

Kandidaatintyöni tutkimuskysymykset ovat:

1) Millaista mainepuhetta media tuottaa Hervannasta asuinpaikkana?

2) Miten media tuo esiin Hervannan mainekuvan muuttumisen?

Näihin kahteen tutkimuskysymykseeni vastauksia etsimällä pystyn tuomaan esiin Hervannan mainetta ja siinä tapahtunutta kehitystä. Tavoitteenani on siis tarkastella nimenomaan tämänhetkistä Hervantaa ja siihen tällä hetkellä suuntautuvia imagollisia kysymyksiä. En voi olettaa, että Hervannan maine olisi paikallaan pysyvä ja muuttumaton, vaan kohdistan katseeni siihen, millainen se tällä hetkellä on ja miten tämänhetkinen maine peilautuu aiempaan.

4.2. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona minulla on viisi Yle Uutisten sekä Aamulehden verkkosivuilta kerättyä Hervantaa koskevaa uutisartikkelia. Uutisartikkelit olen erotellut kirjaimilla A-E, jotta niiden tarkastelu olisi helpompaa. Yle Uutiset olen valinnut lähteekseni, sillä se edustaa suomalaista luotettavaa medialähdettä ja sillä on suuri näkyvyys Suomessa (Matikainen ym. 2020, 18). Aamulehti on Hervannasta käsin katsottuna paikallisin suurempi mediajulkaisu, joten koen sen valitsemisen perustelluksi juuri paikallisnäkyvyytensä ansiosta. Aineiston laaja näkyvyys sekä valtakunnallisesti että paikallisesti on keskeistä aineistossani, sillä tavoitteena on juuri julkisesti tuotetun mainepuheen sekä yleisen julkisuuskuvan tarkastelu. Julkisuuskuva puolestaan vaatii näkyvyyttä ja tun-

nettavuutta. En ole työssäni eritellyt Hervannan mainekuvaa paikallisemmalla Tampereen tasolla tai vastaavasti valtakunnallisessa mediassa, vaan tarkastelen median tuottamaa mainekuvaa yleisellä ja yhteisellä tasolla.

Tutkimukseni tavoitteena on siis selvittää, millaisia mielikuvia media liittyy Hervantaan ja miten mielikuvat perustellaan. Liikun nimenomaan imagon ja mielikuvien käsitteiden maailmassa, jolloin tavoitteenani on selvittää millaisia puheen diskursseja media nostaa esiin olennaisina lähiöstä uutisoitaessa. Media on perinteisesti Suomessa nähty luotettavana tiedon jakajana, joka käsittelee laajasti erilaisia aiheita ja tarjoaa siten yleisölle tiedollisia valmiuksia (Nieminen 2009, 61). Näin ollen median tuottamaa mainepuhetta on tarkasteltava kriittisesti ja tiedostettava puheeseen sisältyvät valta-asetelmat. Aineistonani olevat uutisartikkelit ovat pituudeltaan suhteellisen lyhyitä, jolloin niihin mahtuu vain rajallinen määrä tekstiä. Siten onkin erityisen kiinnostavaa, millaisia diskursseja lyhyeen palstatilaan halutaan mahduttaa ja millaisille asenteille annetaan näkyvyyttä rajallisessa mediakentässä.

Aineistoistani tarkastelen puheen diskursseja niin toimittajan käyttämässä kielessä, artikkeleissa haastateltujen paikallisten hervantalaisten osalta kuin valitun asiantuntijapuheenkin tiimoilta. Erityisesti olen kiinnostunut toimittajan käyttämästä kielestä ja sitä, millaisia ennako-oletuksia tai valta-asetelmia siihen kytkeytyy. Kielen käytöllä on aina seurauksensa, sillä kieli kertoo normeista ja rakenteista, mutta samalla se voi myös muuttaa niitä (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 17). Tarkastelemalla kieltä tarkastelemme samalla kaikkea sosiaalista todellisuutta.

Aineistokseni valitsemani uutisartikkelit:

Käyttämäni uutisartikkelit on julkaistu vuosina 2019–2022.

- A. <https://yle.fi/a/3-12631798> (2022)
- B. <https://yle.fi/a/3-10679313> (2019)
- C. <https://yle.fi/a/3-10679301> (2019)
- D. <https://www.aamulehti.fi/koti/art-2000008597959.html> (2022)
- E. <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000008746968.html> (2022)

Jokaisessa aineistona käyttämässäni artikkelissa keskeisimpiä käsitteitä ovat lähiö ja maine. Valitsin edellä esitellyt artikkelit tutkimukseni aineistoksi, sillä valmiiksi koottua tutkimusainestoa aiheesta ei juurikaan ole saatavilla. Näin ollen itse medialähteistä kerätty aineisto osoittautui parhaaksi ratkaisuksi.

Sytä, miksi valitsin Hervannan kandidaatintyöni aiheeksi on Hervannan valtakunnallinen tunnettavuus lähiönä sekä Hervannan suuri koko 25 000 asukkaan asuinpaikkana. Täten Hervannan maineella on laajempaa painoarvoa kuin pienemmän asuinalueen mainekuvalla ja Hervannan tunnettavuuden tarkastelu tulee myös väistämättä osaksi tutkimustani. Toteutan tämän kandidaatintyöni Tampereen yliopistossa, jolloin Hervannalla on myös paikallinen merkitys ja siten sen tarkastelu on erityisen kiinnostavaa. Hervannasta on saatavilla runsaasti pitkän aikavälin medialähtöistä aineistoa ja se on ollut pysyvästi säännöllisin väliajoin esillä mediassa toisin kuin monet vähemmän tunnetut suomalaiset lähiöt. Hervanta on siis lunastanut paikkansa suomalaisella media-kentällä.

Alueen maine ja erityisesti maineesta jalostuneet mielikuvat ovat todella suuressa osassa kaupunkien kehitystä ja sitä millaiseksi alueen todellinen väestörakenne tulevaisuudessa muovautuu (Ilmonen 2014, 52). Näin ollen tutkimallani mainekuvalla on laajaa yhteiskunnallista painoarvoa esimerkiksi segregaaation eli alueellisen eriytymisen ehkäisyssä. Tutkimukseni yhteiskunnallinen painoarvo liittyy aluekehittämiseen ja asuinalueiden sosiaaliseen tasa-arvoon, joka linkittyy kysymykseen hyvän elämän mahdollisuuksista ja mahdollisuuksien tasa-arvosta.

4.3 Diskurssianalyysi

Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysiä, joka on laadullinen tutkimusmenetelmä. Diskurssianalyysin perusajatuksena on, että kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta ja kielenkäyttö samalla uusintaa sitä (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21). Diskurssianalyysiin kuuluu oletus siitä, että todellisuutta ei ole olemassa ilman niitä sanoja ja merkityksiä, joilla sitä määritellään (Suoninen, 2023).

Valitsin diskurssianalyysin tutkimusmenetelmäksi, sillä sen avulla pystyn tarkastelemaan erilaisia kielenkäytön tapoja ja perehtymään mielikuvien ja maineen tuottami-

seen, jotka ovat keskeisiä omassa tutkimusaiheessani. Tarkastelen aineistoa diskurssianalyysin silmin, sillä pyrin kiinnittämään erityistä huomiota vallan diskursseihin eli siihen, miten kieli on tuottamassa sosiaalista eriarvoisuutta (Suoninen 2023). Tutkimukseni tavoitteena ei siis ole saada selville objektiivista, puhdasta totuutta siitä, mikä Hervannan maine on, vaan tarkastella niitä kielenkäytön diskursseja, joita mainekuvan tuottamisessa käytetään sekä pohtia mainekuvan vaikutuksia yhteiskunnassa ihmisten sosiaalisen epätasa-arvon kannalta.

Hyödynnän kuitenkin analyysissäni myös sisällönanalyysin keinoja tarkastelemalla aineistoa ja nimeämällä sieltä keskeisimpiä piirteitä ja sieltä esiin nousevia havaintoja. Sisällönanalyysin keinoja käyttämällä voin tarkastella laajaa aihepiiriä ja etsiä sieltä merkitysluokkia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Aineistoni koostuessa uutisartikkeleista on se koottu journalistisiin tarpeisiin ilman, että päämääränä on ollut toimia tutkimusaineistona. Tällainen valmis artikkeliaineisto on kuitenkin äärimmäisen mielenkiintoinen aineistomuoto ja se antaa hyvät valmiudet sosiaalisen todellisuuden tutkimiselle ilman, että tieteelliset päämäärät ovat vaikuttaneet aineiston luontiin. Kyseessä on myös laajalle lukijakunnalle tuotetut mediajulkaisut, jolloin aineisto tukee haluani löytää yleisiä puheessa ilmeneviä mainediskursseja, joilla on laajaa yhteiskunnallista kannatusta. Diskurssianalyysin avulla etsin sekä median edustajien että median haastatteleminen tavallisten ihmisten käyttämiä kielenkäytön tapoja ja kielenkäytöstä heijastuvia asenteita. Päämääränäni on kyetä rakentamaan jäsennelty analyysi aineiston sisällöstä siten, että aineiston sisältämä informaatioarvo säilyy.

4.4 Aineiston eettisyys

Käyttämäni aineisto täyttää eettisen tutkimuksen kriteerit ja aineisto pohjautuu yleisessä levityksessä olevaan julkiseen tietoon. Yle Uutisten aineistoartikkelit ovat ilmaiseksi käytettävissä ja niiden tarkasteleminen ei vaadi lukijan rekisteröitymistä. Aamulehti puolestaan vaatii lukijalta kirjautumista ja tilaajastatuksen näiden kyseisten tarkastelussa olevien artikkeleiden lukemiseksi. Tilaajastatus on kuitenkin jokaisen kan-

salaisen ostettavissa kohtuullisella kuukausimaksulla. Maksumuurista huolimatta kyseessä on siis silti julkisesti saatavilla olevat artikkelit, eivätkä esimerkiksi vain rajatun tutkijakunnan käytössä oleva tutkimusaineisto.

Käyttäessäni mediassa julkaistuja uutisartikkeleita itse keräämäni haastatteluaineiston sijaan, pystyn myös välttämään useita tutkimuksen etiikkaan liittyviä kysymyksiä. Haastateltujen yksityisyys tai oikeusturva ei voi vaarantua tutkimukseni vuoksi, sillä he ovat antaneet oikeuden lausuntojensa käyttöön jo suostuessaan Yle Uutisten tai Aamulehden toimittajan haastateltaviksi ja siten sitoutuneet artikkelin julkisuuteen. Tutkielmani lähdemateriaali on siis varsin läpinäkyvää ja sen tarkastelu ja arviointi on mahdollista halukkaille.

5 Aineiston analyysi

Analysoidessani aineistoani lähdin liikkeelle diskurssianalyysin perusteista. Pyrin tutustumaan ensin aineistooni mahdollisimman kattavasti, jotta saan hyvän kokonaiskuvan siitä, mistä aineistossa on kyse. Aineistoa ryhmittelemällä yritän löytää aineiston sisältä ilmauksia, alaluokkia ja erilaisia sisältöteemoja (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Aineiston analyysissäni pyrin noudattamaan diskurssianalyysin perinteitä ja siten saaman analyysini vastaamaan tieteellisiä vaatimuksia mahdollisimman hyvin.

Valitsemani diskurssit, joita analysoin työssäni:

5.1 Keskiluokalle sopimaton asuinpaikka

Keskiluokalle sopimaton asuinpaikka -diskurssissa tarkastelen aineistosta ilmenevää kielenkäyttöä, joka viittaa nimenomaan Hervannan asukkaiden yhteiskuntaluokkaan tai siihen, millaisille asukkaille Hervantaa pidetään sopivana tai epäsopivana asuinpaikkana. Yli puolet suomalaisista katsoo kuuluvansa itse keskiluokkaan ja perustelee keskiluokkaista asemaansa työelämässä toimimisellaan, kohtuullisella toimeentulolla, koulutuksellaan ja terveydellään (Kahma 2010, 88). Näin ollen keskiluokka on jotakin, johon suurin osa suomalaisista kokee vahvaa samaistumispintaa ja keskiluokkaa käytetäänkin usein arkikielessä ”normaaliuden” synonyymina. Ajoittain puhutaan yhteiskuntaluokkien katoamisesta, mutta todellisuudessa luokkatietoisuus on Suomessa vahvaa ja vain harva suomalainen ei koe kuuluvansa mihinkään tiettyyn yhteiskuntaluokkaan (Erola 2010, 39).

Hervannan mainekuvassa sen sijaan toistuvat monet keskiluokalle epätoivottuina pidetyt elämänvalinnat, kuten päihteiden käyttö, työttömyys, väkivalta ja taloudellinen riippuvaisuus sosiaalityistä. Lähiön asukkaat nähdään usein yhtenä ryhmänä, joka koostuu samasta sosiaalisesta luokasta ja olisi siten keskenään homogeeninen (Junnila 2019, 58). Tämän vuoksi koenkin erittäin mielenkiintoiseksi tarkastella Hervantaa nimenomaan tämän keskiluokkaisen ”hyveellisen” diskurssin ja vastaavasti keskiluokkaisuudelle ”epätoivottujen elämänvalintojen” diskurssien vertailuna.

5.1.1 Keskiluokkaisuudella ja lähiöllä leikittely

Aineistokatkelma B:

”Koska keskiluokkaisella, keski-ikäisellä ja keskimittaisella työparilla on vähän mielikuvitusta ja paljon ennakkoluuloja, suuntaamme Tampereen Hervannan legendaariseen Kultaiseen Apinaan.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Useissa aineiston sitaateissa korostuu keskiluokkaisuuden termillä leikittely, niin myös tässä yllä olevassa lainauksessa. Lainauksen kirjoittanut toimittaja suoraan kirjoittaa kuuluvansa itse keskiluokkaiseen väestönsä, jolla on ennakkoluuloja Hervannasta ja näin ollen valjastaa Hervannan joksikin ”vieraaksi ja tuntemattomaksi”, jota kohti hän nyt suuntaa. Tällainen vieraan eksotisointi on tuttua historiasta, jossa vieraita kulttuurereja ja elämänmuotoja on pidetty usein lähtökohtaisesti uhkaavina tai pelottavina. Voidaankin pohtia millaisen valtasuhteen keskiluokan kokemus lähiöstä vieraana ja pelottavana paikkana antaa keskiluokalle suhteessa lähiön asukkaisiin. Leimaamalla asuinalue paikkana, asetetaan samalla vahvoja oletuksia sen asukkaista. Paikka voidaan nähdä nimenomaan kiinnittymisen ja sosiaalisen elämän kautta, jolloin sen merkitysarvo on asukkailleen hyvin korkea (Junnilainen 2019, 123).

Tekstissään toimittaja siis myöntää avoimesti oman ennakkoluuloisen asemansa ja pyrkii kääntämään sen jutun valttikortiksi, jolloin artikkelin kirjoittamisesta tulee hänen henkilökohtainen matkansa omien ennakkoluulojensa rikkomiseen. Tällainen ”keskiluokkaisen ihmisen matka kohti vaarallista lähiötä” on varmasti myyvä lähtökohta artikkelille, joka on kohdistettu lukevalle ja tiedostusvälineiden annista nauttivalle kansanosalle – eli muille keskiluokkaan kuuluville.

5.1.2 Yllätyksen kokemus

Aineistokatkelma B:

”Hervannassa vaikuttaa olevan aika leppoisaa. Parrakas mies pitää äänestä monologiaan keskellä vilkasta katua, mutta se kai kuuluu asiaan.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Useissa aineistosta lainatuissa sitaateissa korostuu sama teema, normaaliuden pitäminen yllättävänä Hervannan kontekstissa. Artikkelissa annetaan ymmärtää, että normaali ja leppoisa elo on Hervannassa erikoista ja arveluttavaa. Oletuksena on siis elämän Hervannassa sisältävän leppoisuuden vastakohtana pidettyä rauhattomuutta. Tällaisella Hervannan ja erityisesti Hervannan asukkaiden toiseuttamisella joksikin normaalista poikkeavaksi voidaan pyrkiä rajaamaan keskiluokka ja sen vastakappaleena toimiva lähiö erillisiksi todellisuuksikseen, jotka pyritään erottamaan toisistaan myös keskustelukulttuurin kautta (Vaahensalo 2021, 3). Toiseuttaminen edustaa valtakamppailua julkisesta tilasta ja siitä kenellä on oikeus tilassa näkyä ja kuulua (Löytty 2005, 9). Keskiluokkainen toimittaja pyrkii vahvistamaan oman viiteryhmänsä valtaa käyttämällä vastakkainasettelua artikkelinsa punaisena lankana.

5.1.3 Eronteko ja lähiön rajaaminen omaksi alueekseen

Aineistokatkkelma B:

”On aika lähteä kotiin, turvalliseen keskiluokkaiseen unelmaan. Päivä lähiössä ei tee kenestäkään lähiöeksperttiä, mutta sen huomasimme, että lähiön asukkaat ovat aidosti ylpeitä juuristaan ja kulmistaan.

Ja ne ongelmat? Hervannan määrittely ongelmalähiöksi on se isoin ongelma. Stigmatisoinnin sijaan lähiöt tarvitsevat hyväksyntää ja yhteiskunnan tukea.

Siinä missä me kaikki muutkin.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Tekstin lopussa toimittaja edelleen palaa omaan luokka-asemaansa keskiluokan edustajana ja ottaa näin etäisyyttä lähiön oikeisiin asukkaisiin. Hän käyttää jälleen omaa keskiluokan edustajan valtaansa puhuessaan ironisesti ”turvallisesta keskiluokkaisesta unelmasta”. Tekstistä voidaan havaita, että toimittajalle Hervannassa vieraileminen edustaa viihdettä ja kertaluontoista eksoottista kokemusta, josta on mahdollista siirtyä takaisin ”normaaliuden” eli ”keskiluokkaisen unelman” pariin. Toiseuttamisella tarkoitetaan ilmiötä, jossa jokin itsestä poikkeava nähdään valtasuhteen kautta ”nor-

maalia” heikompana tai vähempiarvoisena (Löytty 2005, 9). Näin ollen Hervanta toiseutetaan aineistossa pois keskiluokkaisesta unelmasta ja näiden kahden välille tehdään selkeää rajanvetoa.

Lähiön asukkaiden ylpeys tulee tässäkin sitaatissa esille ja ylpeyttä katsotaan ihailevasti. Ihailun voidaan kuitenkin olettaa sisältävän piilevää ihmettelyä kotiseurakkaudesta. Toimittaja kuitenkin itse korostaa samalla omaa kotipaikkaansa ylpeydellä, puhuessaan omasta palaamisestaan takaisin ”keskiluokkaiseen unelmaan”. Voidaan tulkita, että keskiluokka edustaa juuri normia, josta saa kokea ylpeyttä ilman perusteita. Lähiön asukkaan olisi sen sijaan pyydettävä lupaa ylpeyden kokemukseensa häntä luokkahierarkiassa korkeammalla olevalta henkilöltä eli keskiluokkaiselta ihmiseltä. Tässäkin kohdassa ei kuitenkaan tuoda ilmi, miten toimittaja on selvittänyt hervantalaisten taustoja tai luokka-asemaa. Sen sijaan erontekoa luodaan rajanvedon ja eksotisoinnin kautta, jossa paikalle annetaan erityinen merkitys, jolla se erotetaan muista ”normaaleista” paikoista (Löytty 2005, 119). Tässä tapauksessa merkityksenantona on Hervanta lähiönä ja lähiöön liitetyt odotukset. Mahdollisuus Hervannan ja hervantalaisten keskiluokkaisuuteen suljetaan pois kokonaan.

5.1.4 Lähiölapsuus

Aineistokatkkelma B:

”Määritteleekö lähiölapsuus koko ihmisen loppuelämää?”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineistokatkkelma B:

”Lähiönuoren elämä on ristiriitaista: sitoudu, huolehdi kotikulmistasasi ja pidä ne siistinä.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineistossa toistuu useaan otteeseen sanat lähiölapsuus ja lähiönuori, joilla viitataan lähiössä kasvaneeseen lapseen. Näissä viittauksissa lähiönuori muodostaa oman nuoren kategoriansa, joka on eroteltu muista nuorista asuinpaikkaan viittaavalla etuliitteellä. Lähiönuori sanana on aineistossa varsin latautunut ja siihen liitetään lukuisia piileviä oletuksia ja odotuksia, kuten aineistokatkkelmassa kysymys siitä, määritteleekö lähiölapsuus koko ihmisen loppuelämän. Oletuksena artikkelissa siis on, että lähiössä

vietetty lapsuus on jollakin tavalla niin poikkeuksellinen ja pitkälle määrittelevä, että sen vaikutus ulottuu nuoren koko loppuelämään. Sitä, mikä lähiölapsuudesta tai nuoruudesta tekee erityisen poikkeuksellisen, ei varsinaisesti kuitenkaan avata.

Voidaankin siis todeta, että aineiston kirjoittajat pitävät ”lähiö”-sanaa ja -etuliitettä jo lähtökohtaisesti niin yhteiskunnallisesti merkitseväenä ja tietynlaisia diskursseja sisältävänä, että sen merkitysviitteitä ei tarvitse erikseen avata. Oletuksena on, että lukija ymmärtää jo lähtökohtaisesti lähiön sisältävän sanana tietynlaisia miellelyhtymiä. Sanana lähiö voidaankin siis nähdä äärimmäisen voimakkaana ilmaisuna, johon liittyy lukuisia piileviä yhteiskunnallisia diskursseja sen huonommuudesta tai negatiivista miellelyhtymistä, jotka pitäisi erikseen kumota, jotta lähiölapsuus tai lähiönuori voitaisiin nähdä ilman lähiön etuliitettä ja sulauttaa takaisin yleiseen ”nuoren” kategoriaan.

5.2 Nykyään mainettaan parempi paikka

Toinen tarkastelemani Hervantaan kytkeytyvä diskurssi on ajalliseen maineeseen liittyvä vertailu. Pyrin tässä tarkastelukohdassa tuomaan esiin artikkeleiden puheesta ilmeneviä ajallisia vertailukohtia. Tarkastelen siis sitä, kuinka ajallisesti paikkaan kytkeytyvää puhe on ja kuinka paikan muutosta tuodaan puheessa ilmi.

Aineistokatkkelma A:

”Vielä vuosikymmen sitten muutto Hervantaan oli monelle tamperelaiselle mahdoton ajatus. Maine Suomen kenties tunnetuimpana ongelmalähiönä istui yhä tiukassa, vaikka levottomasta 80-luvusta oli ehtinyt kulua hyvä tovi.”

<https://yle.fi/a/3-12631798>

Useissa aineiston lainauksissa viitataan ajalliseen näkemykseen ja muutoksetjuun. Aineistokatkkelma A kuvaa myös ajallista vertailua käyttämällä ilmaisuja ”vuosikymmen sitten” ja ”80-luvusta oli ehtinyt kulua hyvä tovi”. Hervanta nähdäänkin paljon sen historian ja menneisyyden kautta. Tässä aineistokatkkelmassa todetaan suoraan Hervannan kantaneen ongelmalähiön viittaa ja annetaan olettaa, että muutosta olisi mahdollisesti tullut. Aineisto-otteen ilmaisutapa on kuitenkin vahvasti menneisyyteen viittaava, jolloin se ei anna selkeää vastausta siihen, mikä Hervannan nykyinen maine on. Kir-

joitustyyli viittaa kuitenkin siihen, että nyt Hervanta on päässyt pois aukottomasta ”ongelmalähiön”- kategoriasta ja ongelmalähiön mainetta on alettu kyseenalaistaa, joskin epäsuorasti.

5.2.1 Maineen tiedostaminen

Aineistokatkkelma B:

”Omistin grillin täällä joskus muinoin. Siellä näki yhtä sun toista. Siellä tapahtu. Välillä joutu itsekin mukaan kahakoihin. Nykyään Hervanta on mainettaan paljon parempi.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineistokatkkelma D:

”Ne ennakkoluulot olivat jo silloin täysin kumottavissa. En ole koskaan tuntenut itseäni täällä turvattomaksi tai miettinyt, mihin aikaan voin tulla illalla yksin kotiin”, hän toteaa.”

<https://www.aamulehti.fi/koti/art-2000008597959.html>

Useista aineiston lainauksista käy ilmi, että asukkaat itse tiedostavat Hervannan maineen olleen ”villi” tai ”rankka”. Asukkaat kuitenkin pitävät ”rankkaa” mainetta nykyisin jo parantuneena tai alun alkaenkin liioiteltuna. Tällainen mainekuvan silottelu tai ohittaminen voi olla osaltaan myös maineen hallintaa ja samalla oman identiteetin ilmaisu. Paikkaan samaistuminen ja paikkaidentiteetti voi olla rakentamassa omaa identiteettiä ja siten sen hallinta tärkeää.

Paikallisille alueen ongelmallinen maine ei vaikuta olevan negatiivinen tekijä tai asia, joka vaikuttaisi heidän viihtyvyyteensä alueella. Asukkaiden oma kuva alueestaan perustuukin vahvasti heidän omaan elämäkokemukseensa sekä siinä havaittuihin ajallisiin vertailuihin.

Aineistokatkkelma A:

”– Iltapäivälehtien otsikoiden jälkeen käytiin kavereiden kanssa yksi lauantai-ilta jenginuoria etsimässä – ei näkynyt kuin pari vanhempaa koiranulkoiluttajaa.”

<https://yle.fi/a/3-12631798>

Vastaajien suhtautuminen Hervannan mainepuheeseen on monilta osin huvittunutta ja myös asialle naureskelevaa. Vastaaja kertoo käyneensä kavereidensa kanssa etsimässä mediassa mainittuja ”jenginuoria” ja näin ollen hän selvästi tiedostaa median tuottamaa mainepuhetta, mutta samalla omilla tosielämään pohjautuvilla kokemuksillaan kumoo sen. Vastaaja kokee siis median mainepuheen liioitelluksi ja huomionhakuiseksi.

5.2.2 Virallinen näkemys

Aineistokatkkelma A:

”Nyt Hervannan asuntokauppa käy kuumana, uusia työpaikkoja perustetaan ja lapsiperheet hakeutuvat luonnon, palveluiden ja harrastusten äärelle. Ja ratikka kulkee.”

<https://yle.fi/a/3-12631798>

Aineistokatkkelma A:

”– Hervanta menee selkeästi muita markkinoita vastaan, Voutilainen kertoo. Vanhojen asuntojen hinnat ovat nousseet jopa 12 prosenttia, mitä voi pitää yllättävänä.”

<https://yle.fi/a/3-12631798>.

Aineistokatkkelma E:

”Tampereen suosituin omistusasuntoalue on Hervanta”, Oikotie Asuntojen johtaja Anna Leinonen sanoo.”

<https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000008746968.html>

Hervannan ajallista muutosta mediassa voidaan tarkastella asukaslausuntojen lisäksi media-aineistossa esitettyjen asiantuntijalausuntojen perusteella. Näissä lausunnoissa asiantuntijavaltaa käyttää usein Hervannan taloudelliseen tai elinkeinoelämään perehtynyt henkilö, joka antaa lausuntonsa nimenomaan ammatillisesta perspektiivistä eikä asukkaan näkökulmasta. Asiantuntijalausunnoissa tyypillistä on, että keskitytään Hervannan taloudellista elinvoimaa kasvattaviin elementteihin, kuten uuteen keskiluokkaiseen omakotiasumiseen, teknologia-alan työpaikkoihin tai hyviin liikenneyhteyksiin.

Tällainen elinvoimapuhe voidaan nähdä juuri keskiluokkaa houkuttelevana ja siten vastavoimapuheena aiemmin mainitsemalleni ”Keskiluokalle sopimaton asuinpaikka”-diskurssille. Omistusasumista on perinteisesti pidetty Suomessa tyypillisenä osoituksena keskiluokkaan kuulumisesta ja näin ollen pyrkimykset osoittaa Hervannan omistusasuntojen suosio, on myös pyrkimys todistaa Hervannan kelpoisuus asuinpaikaksi keskiluokkaiselle ihmiselle.

5.3 Rosoisuuden diskurssi

Kolmas käyttämäni diskurssi on rosoisuuden diskurssi. Rosoisuuden diskurssilla osoitan sitä, kuinka Hervannan asukkaat pyrkivät tuomaan itse esiin myös Hervannan rosoisempaa puolta eli ilmiöitä, joita yleisesti puheessa pidetään epätoivottavina ilmiöinä omalle asuinpaikalleen. Tämän diskurssin avulla pyrin tarkastelemaan sitä, kuinka Hervantaan sitoutuneet henkilöt häivyttävät Hervannan negatiivisia puolia pois tai vastaavasti kääntävät ne ylpeydenaiheeksi, jonka haluavat tuoda esiin.

Tämän diskurssin tarkastelun päämääränä on selvittää, miten asukkaat itse työstävät omaa identiteettiään asuinpaikkansa kautta ja kuinka huonomaineinen tai normista poikkeava asuinpaikka voi olla myös osaltaan ylpeydenaihe asukkaalleen. Käsitteet erilaisuudesta ja samaan aikaan samanlaisuudesta oman ryhmäidentiteetin sisällä ovat tuottamassa kokemusta ”meistä” (Vaahensalo 2021, 4).

5.3.1 ”Ennen oli”- kokemus

Aineistokatkkelma B:

”Nuoruudessa täällä oli lähinnä siistiä. Hervannassa oli kovaa jengiä.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineistokatkkelma C:

”- Kyllä jokainen meistä on oman tiensä aurannut. Se on omasta pääkopasta kiinni, mihin pisteeseen on elämässä päässy.”

<https://yle.fi/a/3-10679301>

Tämä Ennen oli -diskurssi alleviivaa identiteetin rakentumista kotilähiön kautta muodostamalla Hervannasta ja erityisesti Hervannan menneisyydestä kuvaa ”rankkana paikkana”. Tässä diskurssissa aineiston haastatelluilla korostuu myös romantisoitu kuva siitä, kuinka kokemukset Hervannasta ovat olleet tuomassa elämäkokemusta ja ”opettamassa maailmasta”. ”Oman onnensa seppä” ajatusmaailma tuottaa kuvaa ympäristöstä, jossa menestyminen ei ole itsestäänselvyys, vaan se on vaatinut kurinalaisuutta ja suunnitelmallisuutta. Tällainen rosoisuuden diskurssi, jossa leikitellään karuuden kokemuksilla, on erillistämässä Hervantaa omaksi maailmakseen. Tämä erillistäminen tapahtuu kuitenkin asukkaiden itsensä toteuttamana ja vapaaehtoisena oman erillisen identiteetin luomisella, toisin kuin esimerkiksi ”keskiluokalle sopimaton asuinpaikka”- diskurssissa, jossa Hervannan erillisyyttä on luomassa ulkopuolinen itse itsensä keskiluokkaiseksi tituleeraava toimittaja.

Asuinpaikkasidonnainen identiteetti voi olla suuri voimavara asukkaalle itselleen, jos hän oman identiteettinsä kautta saa kokemuksen itsestään osana laajempaa ja merkityksellisempää ryhmää. Toisaalta taas vastaavasti merkityksettömyyden kokemus voi kasvaa ryhmässä yksilöä suuremmaksi. Tällöin tällainen jaettu identiteetti voi olla raskas kantaa ja johtaa negatiivisiin seurauksiin, kuten yhteiskuntaa kohtaan koettuun vihaan.

5.3.2 Yhteisöllisyyden kokemus

Aineistokatkkelma C:

”– En muuttanut pois siksi, että olisin halunnut pois. Tuli vain mahdollisuus ostaa oma asunto muualta.”

<https://yle.fi/a/3-10679301>

Aineistokatkkelma B:

”– Kyllä täällä pidetään kaverista huoli. Jos ei kuulu muutamaan päivään mitään, niin kysellään perään, Tapio Ahlgren sanoo ylpeyttä äänessään.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineistokatkkelma E:

”Muutin silloin Tampereelle ja olen asunut Hervannassa koko ajan. Enkä halua muualle.”

<https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000008746968.html>

Useissa aineiston artikkeleissa korostuu kokemus Hervannasta omana turvallisena kotilähiönä ja asuinpaikkana, jossa toisista pidetään huolta. Ylemmässä sitaatissa haastateltu korostaa, että ei muuttanut pois Hervannasta siksi, että olisi halunnut pois, vaan elämä ikään kuin kuljetti hänet muualle. Tällaisessa sitaatissa korostuu kokemus siitä, että Hervannassa asuminen on hyvää eikä haastateltu kokenut varsinaista tarvetta muualle muuttoon. Hervanta siis samalla rinnastetaan asuinpaiksi muiden joukossa, josta ihmisiä luonnollisesti muuttaa pois ilman sen suurempia taustamotiiveja. Tällainen puhetapa tuo vastanäkemyksen sille median puhetavalle, jossa Hervanta nähdään paikkana, johon joudutaan eikä paikkana, jossa halutaan asua.

5.3.3 Elämä opettaa, lähiö on vahvuus

Aineistokatkkelma B:

”Hervantalaisuus on vahvuus. Ei elämää opi muuten kuin näkemällä ja kokemalla. Täällä on kulttuuririkkautta.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineistokatkkelma B:

”Näiden nuorten juuret ovat lähiössä ja he ovat ylpeitä siitä. Se voi olla voimavara ponnistaa eteenpäin elämässä.”

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Useissa aineiston sitaateissa käy ilmi, että lapsuus ja nuoruus Hervannassa tai ylipäättäen lähiössä nähdään vahvuutena, joka antaa hyvät valmiudet aikuisuuteen. Tässä vahvuuden kokemuksessa korostuukin voimavaralähtöinen näkökulma. Toisaalta lapsuutta lähiössä pidetään erityisenä tai erikoislaatuisena lapsuutena, sillä se eritellään omaksi ”lähiönuoruudekseen”. Lähiönuoruuden odotetaan olevan jollakin tavalla erilainen kuin ”normaalin” nuoruuden ja siihen sisällytetään enemmän mahdollisuuksia epä-

onnistuneista elämänvalinnoista. Kaidalla polulla pysymistä ja onnistunutta lähiölap-suutta pidetään jollakin tavalla erityisen hohdokkaana ja esiin nostettavana asiana, sillä puheen diskursseissa ja mielikuvissa lähiönuoret odotetaan edelleen muita ”normaaleja” nuoria heikompiosaisiksi. Näin ollen tähänkin artikkeleissa käytettyyn ”keskiluokkaisen sankarin” puhetapaan sisältyy lukuisia piileviä ja puheen diskursseihin sisällytettyjä odotuksia lähiön paheellisuudesta, huonoista seurauksista nuorelle tai eksotisoinnin ihanteesta, jossa keskiluokkainen pelastaja näyttää paheelliselle lähiönuorelle hänen elämänsä oikean suunnan.

5.4 Yhteenveto

Kaikkien aineistoanalyysissä nousee esille kolme selkeää päädiskurssia, ”Keskiluokalle sopimaton asuinpaikka”, ”Nykyään mainettaan parempi paikka” ja ”Rosoisuuden diskurssi”. Nämä nimetyt diskurssit kuvaavat vahvaa oletusta Hervannasta keskiluokalle sopimattomana asuinpaikkana, Hervannan ajallista muutosta ja mainepuheessa tapahtunutta kehitystä sekä asukkaiden itsensä ylpeyttä Hervannasta sen positiivisia puolia korostamalla ja sitomalla asuinpaikka osaksi omaa identiteettiä. On myös huomioitava, että mainepuheen diskurssit eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ne myös linkittyvät toisiinsa ja täydentävät toisiaan. Voidaan todeta, että Hervannan mainepuheeseen liittyy vahvoja diskursseja ja näihin diskursseihin sisältyy monia yhteiskunnallisia oletuksia ja piileviä viestejä siitä, millainen asuinpaikka Hervanta on ja ennen kaikkea, kenen asuinpaikka Hervanta on.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä toteuttamassani tutkielmassa olen tutkinut Hervannasta mediassa tuotettua mainepuhetta diskurssianalyysin keinoin. Olen perehtynyt Hervannan mainekuvaan vertailemalla erilaisia puhetapojen diskursseja ja peilannut näiden puhetapojen merkityksiä lähiöiden maineeseen sekä tulevaisuuteen. Olen sitonut Hervannasta tuotetun mediakuvan osaksi laajempaa segregaaation ja alueellisen eriytymisen ilmiötä. Tarkastelunäkökulmani on siis ulottunut varsin monitasoisesti yhdestä tutkimuslähiöstä ja sen maineesta kohti yhteiskunnallisesti merkittävää lähiöpuhetta ja aluekehitystä.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että media liittää lähiöasumiseen useita keskiluokkaisuudesta ja ihannoidusta ”normaalista” poikkeavia merkityksiä. Lähiön nähdään edustavan jotakin ”erilaista” asumisen muotoa, johon liittyy negatiivisia piirteitä ja sosiaalisia riskejä. Toisaalta Hervannan uusiutuva maine on myös huomioitu uutisoinnissa ja näin ollen media tiedostaa Hervannan ajallista muutosta ja ottaa sitä mukaan uutisointiinsa. Hervannan asukkaiden kuva omasta lähiöstään on aineiston mukaan yhteisöllisyyttä korostava ja erityisesti alueeseen sitoutunut. Asukkaille Hervanta edustaa kotilähiötä, johon ollaan hyvin sitoutuneita.

Lähiöasumisen ollessa Suomessa varsin yleinen asumismuoto, on tärkeää tarkastella sitä, miten lähiöistä mediassa puhutaan. Lähiöt ovat paitsi asuinpaikkoja myös osa kaupunkisuunnittelua ja laajempaa yhteiskunnallista kehikkoa. Lähiöistä käytetty mainepuhe on osaltaan luomassa mielikuvia siitä, millaista ihanteellinen tai vastaavasti epätoivottu asuminen on. Alueen mielikuvalla puolestaan on voimaa vaikuttaa ihmisten tekemiin valintoihin ja siten maineokuva voi olla synnyttämässä alueellisen eriytymisen kierrettä. Jotta voimme välttää laajaa alueellista eriytymistä, on meidän kiinnitettävä myös huomiota tuottamiimme puhetapoihin. Media on tuottamassa käsityksiä ympäröivästä maailmasta ja sillä on laaja kuulijakunta, joten ei ole lainkaan yhdentekevää, millaista maailmankuvaa se on jakamassa kuluttajilleen. Tarkastelemalla median luomia mielikuvatekijöitä tarkastelemme samalla laajempaa mielipideilmastoa.

On tärkeää kyetä tiedostamaan, minkälaisia mielikuvia ja määrittelyjä yhdistämme asuinalueisiin puhuessamme niistä. Mielikuvat vaikuttavat paljolti siihen, millaista kielenkäyttöä ja ajatusmaailmaa tuotamme. Nämä puolestaan ovat osaltaan luomassa sosiaalista todellisuutta, jossa meistä jokainen elää. Sillä, miten määrittelemme ympäristöämme, on myös valtaa siihen, miten luokittelemme ympärillämme olevia ihmisiä. Sosiaalista tasa-arvoa on perinteisesti pidetty suomalaisessa yhteiskunnassa ihan teena ja päämääränä. Sosiaalisen tasa-arvon tulisi siis ulottua myös asumisen kysymyksiin ja jokaisella suomalaisella tulisi olla mahdollisuus asua ja elää ympäristössä, jonka kokee itselleen sopivaksi. Puuttamalla alueiden eriytymiseen ja segregaatiosymyksiin, vaikutamme tulevaisuuden yhteiskuntaan ja sen tasa-arvomahdollisuuksiin.

Tämä kandidaatintyöni poikii myös jatkotutkimuksen aiheita, joihin voisin tämän saman aihepiirin parissa jatkaa. Kysymys asuinalueiden tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta on ajankohtaisempi kuin koskaan aiemmin. Segregaatiotutkimus ja kaupunkikehitys ovat monipuolisia tutkimusalueita, joiden painoarvo tulee tulevaisuudessa kasvamaan entisestään. Suomalaisen yhteiskunnan kehittyessä ja muuttuessa, on myös aluekehityksen ja kaupunkisuunnittelun pysyttävä mukana muutoksessa. Kehityksen ollessa yhä enemmän kaupunkeihin ja tiiviiseen rakentamiseen keskittyvää, on meidän huomioitava lähiön mahdollisuudet ja kehityskohteet vielä aiempaa paremmin.

Julkisessa keskustelussa lähiöitä on usein kuvattu paikkana, johon joudutaan tai paikkana, joka edustaa väliaikaista asumisratkaisua. Tällainen ajattelu sulkee kuitenkin pois kaikki ne ihmiset, joille lähiöasuminen edustaa itse valittua, haluttua ja pysyvää asumismuotoa. Lähiön kompakti koko ja selkeä paikallisidentiteetti antaa asukkaalleen erityisen mahdollisuuden kiinnittyä osaksi omaa kotiseutuaan ja muodostaa poikkeuksellisen läheisen suhteen omaan kotialueeseensa. Lähiön asukkaalle lähiö edustaa nimenomaan kotiseutua ja paikkaa, johon kiinnittyä. Lähiöt ja niiden hyvinvointi ovat suomalaisten hyvinvointia.

Lähteet

Burr Vivien (2003) Social Constructionism. London: Taylor & Francis e-Library

Erola Jani (2010) Luokaton Suomi: Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus

Hankonen Johanna (1994) Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Tampere: Otatieto Oy

Helsingin tila ja kehitys 2019 (2019) https://tilajakehitys.hel.fi/alueellinen_eriytyminen
Viitattu 16.03.2023.

Ilmonen, Mervi (2014) Asuinalueiden brändäys – Voiko alueen mainetta suunnitella?
Norvasuo Markku (toim.) Elävän esikaupungin eväitä. Espoo: Aalto-yliopisto

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2008) Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino

Junnila Lotta (2019) Lähiökylä, Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Tampere: Vastapaino

Kahma Nina (2010): Keskiluokan valossa - Suomalaisten luokkasamaistuminen empiirisessä valossa. Sosiologia 2010, Nro 2.

Luhtakallio Eeva & Mustranta Maria (2017) Demokratia suomalaisessa lähiössä. Helsinki: Intokustannus

Löytty Olli (2005) Rajanylityksiä – Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen. Helsinki: Gaudeamus kirja

Matikainen, Janne & Ojala, Markus & Aslama, Minna & Jääsaari, Johanna (2020): Media ja yleisön luottamuksen ulottuvuudet: instituutiot, journalismi ja mediasuhde. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisusarja, Nro 171. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Helsinki

Nieminen Hannu (2016): Demokratia ja media Suomessa 2009. Media & Viestintä, Nro 32 (2009):4–5.

Norvasuo Markku (2014) Elävän esikaupungin eväitä. Espoo: Aalto-yliopisto

Närhi Mikko (1993) Hervanta Vuorenpeikkojen maa. Hervannan Tiedotusyhdistys ry. työryhmä

Pietikäinen Sari & Mäntynen Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino

Sotarauta Markku & Mustikkamäki Nina (2001) Alueiden kilpailukyvyn kahdeksan elementtiä. Suomen Kuntaliitto.

Suoninen, Eero (2023) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. [Viitattu 09.03.2023.]

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Vaahensalo Elina (2021): Samanlaista toiseuttamista, erilaisia toisia – Toiseuttavan verkkokeskustelun muodot anonyymeissa suomenkielisissä keskustelukulttuureissa. Media & Viestintä, Nro 44 (2021): 3.

Liitteet, aineisto

Aineisto A

Pahamaineisesta lähiöstä tuli hitti – Hervannan asuntokauppa käy kuumana, ja uusia työpaikkoja syntyy jatkuvalla syötöllä. Hirvonen, Mikko, Yle Uutiset 23.9.2022.

<https://yle.fi/a/3-12631798>

Aineisto B

Hervanta – juuret syvällä asfaltissa. Hirvonen Tuomas & Aarnio Jani, Yle Uutiset 18.4.2019.

<https://yle.fi/a/3-10679313>

Aineisto C

Tutkijoiden mielestä Suomessa ei ole ongelmalähiöitä – ”Se on kiertoilmaus, jolla leimataan alemmat luokat”. Hirvonen Tuomas, Yle Uutiset 18.4.2019.

<https://yle.fi/a/3-10679301>

Aineisto D

Tampereen suurin lähiö kärsii huonosta maineesta, mutta nyt se saa lapsiperheiltä suitsutusta: ”En ole koskaan tuntenut itseäni täällä turvattomaksi”. Ekholm Virpi, Aamulehti 12.2.2022.

<https://www.aamulehti.fi/koti/art-2000008597959.html>

Aineisto E

Yllättävä kaupunginosa nousi asuntohakujen ykköseksi Tampereella – Tämän vuoksi Hervanta kiinnostaa nyt uudella tavalla: ”Kyllä siitä on kova juttu tullut monelle”. Roth Raili, Aamulehti 17.4.2022.

<https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000008746968.html>